

Marta Rojalsová – Ta druhá

Grafická designérka Anna a její partner Nel vyrůstali v době blahobytu, takže když ve Španělsku udeří ekonomická krize, obrátí se jejich život vzhůru nohama. Jakmile jeden z nich přijde o práci, musí se naučit uskromňovat, a navíc řeší další důležitou otázku – Anna stojí na prahu čtyřicítky, a pokud chce mít s Nelem dítě, nesmí to odkládat.

Jenže stejně jako po dítěti touží Anna i po svém o osmnáct let mladším milenci, díky kterému uniká z šedivé reality. Každé jejich setkání má být tím posledním, a přece vždy následuje další.

Anna prožívá vnitřní boj. Ví, že by měla cítit vinu, ale cloumá jí jen vztek vůči okolí i vůči sobě samé, a uzavírá se tak do bludného kruhu. Kořeny jejího trápení však možná sahají mnohem hlouběji, než si je ochotna připustit. Román Marty Rojalsové, katalánské spisovatelky, jíž vyšla už v roce 2011 kniha Jaro, léto a tak dále, se dostal do finále prestižní ceny Premi Joan Crexells de narrativa, udělované za nejlepší román roku napsaný v katalánštině. Tento fakt si vysvětluji dvěma způsoby: buď je počet knih psaných v katalánštině jako šafránu, nebo ten, kdo o cenách rozhoduje, nemá vkus. Nebo je tu ještě možnost, že jsem Tu druhou jednoduše nepochopila.

Od knihy jsem čekala mnohem více: ať už jistou sondu do života nezaměstnaných ve Španělsku, vnitřní rozervanost hlavní hrdinky nebo osobní zkušenost autorky s dvěma paralelními milostnými vztahy. Bohužel, nic z toho jsem v knize nenašla. Hlavní hrdinka působí nesympaticky, na svůj věk nevyspěle, troufám si označit ji za nudnou (a všechny další postavy z knihy taky). A nudná je bohužel i celá kniha. Nečte se lehce, často jsem se přistihla, že kontroluji, kolik stránek „utrpení“ mi ještě zbývá, po knize jsem sáhla především večer v posteli, když jsem nemohla usnout (publikace by se mohla předepisovat místo prášků na spaní).

Ač jsem knihu přečetla do konce, nedokážu ani říct, o čem vlastně byla.

Vzpomínám si na explicitní popisy sexuálních scén, což ale dávno není zárukou kvality ani dobré zábavy. Nemastný, neslaný příběh o ničem, který – pokud by nebylo nutné jej celý přečíst za účelem recenze – bych odložila už v první třetině a nikdy se k němu nevracela.

Je s podivem, že něco tak zvláštního vyšlo zrovna u nakladatelství Host, které je obvykle sázkou na jistotu, ale jak se říká – i mistr tesař se někdy utne.

Karel Stibral: Estetika přírody

Pavel Mervart, 529 stran

Šéf katedry environmentálních studií na FSS MU v Brně sepsal vědecky, nikoli ale čtenářsky vyčerpávající historii lidského oceňování krajiny z čistě estetického hlediska. „Současný člověk nerad slyší o tom, že i city mají svou historii,“ píše Karel Stibral v úvodu, aby se v rozsáhlém textu pustil do zajímavého trojboje. Naše objevování vizuálních hodnot krajiny popisuje detailním rozbořením dobových estetických teorií, rozkrývá je interpretací výtvarných děl s krajinářskou tematikou a v neposlední řadě v knize předkládá své osobní zkušenosti s vnímáním přírody v různých koutech světa. Začíná antickou ignorující veškeré přírodní krásy, pokračuje přes radikální obrat vkusu týkajícího se přírodních scenerií v 18. století a končí současností uchvácenou jakoukoli divočinou, kterou zároveň nenávratně likvidujeme. Úctyhodné dílo autora sympaticky posedlého svým oborem.
Jan H. Vitvar

„Máme se rádi a mohli bychom žít takhle ve třech,“ říká titulní hrdina filmu Havel své milence a manželce v kavárně za asistence několika příslušníků StB. Pak se ale otočí ke své ženě Olze a doplní: „Je ovšem naprosto nutné, abys ukončila svůj mimomanželský vztah.“ Její rozčilené odmítnutí jej překvapí. Václav Havel není ve filmu Slávka Horáka nedotknutelnou ikonou. Je člověkem se spoustou chyb, a přesto čnicím nad ostatními. I když se nelze ubránit dojmu, že Horákova snaha po dramatičnosti je někdy až příliš patrná jako ve zmíněné scéně.

Když v Česku mluvíme o Františku Josefu I., obvykle nás napadne starý Procházka. Jen málokdo si uvědomí, že na trůn nastupoval jako velmi mladý, energický muž – bylo mu teprve 18! S Václavem Havlem to je někdy podobné, už si nepamatujeme, nebo nemůžeme pamatovat na Václava Havla předtím, než se stal vůdčí postavou sametové revoluce a později prezidentem.

Pochybnosti vždy a všude

V roce 1968 byl Havel dramatikem, jehož hry si postupně začínaly získávat na popularitě. Stával se známým a jediné, co ho bavilo, bylo divadlo. Jenže vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa ukončil nejen to, čemu se říkalo Pražské jaro, ale i mnoho slibně se rozjíždějících kariér. Havlova byla jedna z nich. On se ale v té době o politiku nezajímal. Jediné, o čem stál, bylo uvádění svých her. Postupem let mu ale dochází, že něco takového je naprostá iluze. Vládnoucí režim svobodné divadlo nikdy nepřipustí. Sice už nehrozí tresty smrti jako v padesátých letech, ale v base můžete skončit docela snadno. A tak tam jednou skončí také Havel. Možná někde tady, když ve svých očích selže a vypovídá, se začne utvářet ten Havel, kterého známe později. To selhání mu neopomene připomenout jeho žena Olga, se kterou mají velmi zvláštní vztah. „Jak víš, v některých soukromých věcech nejsem tak úplně pevný, jak bych být měl,“ říká jí. „A co kdybys mi to jednou neříkal?“ dostane se mu odpovědi. Jako klasický rozháraný intelektuál se neustále zmítá mezi láskou k Olze a touhou po jiných ženách, jako filozof neustále pochybuje o správnosti svých kroků. Je to on, kdo přesvědčí Jana Patočku, aby se stal mluvčím Charty 77. A tak si samozřejmě vyčítá i jeho smrt. Postupně mu ale – i díky konfrontaci s undergroundem a Platic People of the Universe – že bojovat má nejen smysl, ale je to i povinnost.

Snaha o civilnost někdy hraničí s nudou

Režisér Slávek Horák, který je i spoluautorem scénáře, tvrdí, že od začátku nechtěl točit dokument, dokonce ani dokudrama. A tak si vlastně na skutečných událostech vymyslel tak trochu vlastní příběh s reálnými postavami. Diváka znalého historických dat a faktů občas fabulace ve filmu trochu zaskočí, možná vyvedou z míry. Ale film si hraje s tajemnem. A tak kromě několika ústředních postav – samozřejmě Viktora Dvořáka jako Havla, Ani Geislerové v roli Olgy či Jana Patočky (Jiří Bartoška) a Pavla Landovského (Martin Hofmann) – zůstává tajemně anonymní. A to včetně Havlovy milenky v podání Barbory Seidlové. I když ono by ve skutečnosti bylo vlastně velmi těžké přiřadit téhle postavě jedno jméno.

Horák se snaží vyprávět příběh Havlova života. Nebo přesněji, příběh hlavní postavy svého filmu. Zaměří se na tři důležité etapy jeho života: okupaci, proces s Plastic People of the Universe a vznik VONS či Charty 77, a pak samozřejmě na sametovou revoluci. K předělům využívá Horák zajímavý režisérský prvek – zlomovou scénu aranžuje do podoby divadelní hry. Sám říká, že by ji tak dramatik Havel mohl vidět. Jenže i přes ně plyne děj filmu spíše poklidně. I když nutno přiznat, že zhruba od druhé třetiny je to o něco lepší. Zběsilé tempo ale od Havla nečekejte.

Havlovo programové váhání a pochybování o čemkoli trochu ztěžuje úkol Dvořákovi, který jej hraje. Po většinu snímku podává opravdu velmi dobrý výkon a do Havlovy osobnosti se trefuje. Přesto se ale neubrání občasným výpadkům, kdy už jako by opravdu nevěděl, co si má se svým nerozhodným hrdinou počít. U Ani Geislerové platí totéž, jen naopak. Má ve filmu skutečně skvělé momenty, kdy opravdu exceluje. V nich dokáže zastínit kohokoli na plátně, včetně Dvořáka. Po většinu času se jí ale k Olze nedaří najít cestu. Také Hofmann jako Landovský spíše hledá. Ale v jeho případě je to přece jen těžší, originál byl prostě originál. Nicméně snaha přiblížit se jeho živelnosti okatým přehráváním se trochu míjí účinkem.

FILM: HAVEL

Režie: Slávek Horák

Scénář: Slávek Horák, Rudolf Suchánek

Střih: Vladimír Barák

Kamera: Jan Šťastný

Hudba: Petr Malásek

Zvuk: Viktor Prášil, Pavel Rejholec

Účinkují: Viktor Dvořák, Aňa Geislerová, Martin Hofmann, Stanislav Majer,
Barbora Seidlová, Jiří Bartoška, Adrian Jastraban, Pavel Reh, Ján Bavala,

Michal Isteník, Jenovéfa Boková

www.bontonfilm.cz

Příběh

7

Herecké výkony

8

Vizuální zpracování

8

Hudba

7

SHRNUTÍ

Snímek Havel přináší sice pomalu plynoucí, ale přesto poměrně zajímavý pohled na život Václava Havla předtím, než se stal prezidentem Československa. Film Slávka Horáka se nesnaží o naprostou historickou autentičnost, skutečné události si bere spíše jako záminky k rozvinutí vlastního dramatického děje. Diváka historika to může trochu iritovat, ale ti ostatní se nemusí bát jít do kina i bez učebnice dějepisu. Snaha podívat se na civilní část Havlova života je rozhodně zajímavá, stejně jako někdy hodně drsné zobrazení jeho chyb. Protože právě při pohledu na ně si možná uvědomíme, čím byl Václav Havel výjimečný.

7.5

CELKOVÉ SKÓRE

Pábitelské výlety Jiřího Peňáze

Druhý svazek drobných esejů, výslednici to výprav po vlastech českých, moravských i širěji středoevropských novináře a literárního publicisty Jiřího Peňáze, vydala knižní edice jeho domovského periodika Echo. Tentokrát je čtenář lačen autorových zážitků mnohem víc než před půldruhým rokem - pandemická opatření omezující cestování totiž jitrí poutnické fantazie a touhy obzvlášť palčivě.

Autor nám ve čtyřiapadesáti zastaveních předkládá pestrou směs místní faktografie, kulturních dějin, přírodních vjemů nadšeného turisty, ale především chytlavých historek a zážitků, které se k té či oné konkrétní „výpravě“ vážou. Tentokrát se staly epicentrem jeho vlasteneckých zájmů jižní a střední Čechy s drobnou odbočkou do Čech východních i západních a krátkým vysočinským intermezzem v Okrouhlici malíře Jana Zrzavého. Ale ani zájezdy „na otočku“ do Rakouska, Polska, Maďarska a saského Německa nejsou pouhou „úlitbou“ Peňázově přiznané nostalgii po časech rakousko-uherské monarchie.

Ještě víc než tomu bylo ve *Výpravách pro starší a pokročilé* se mi zdá, že Jiří Peňáz podléhá (v dobrém slova smyslu) jistému způsobu nezkrotného hrabalovského pábení. A to je možná hlavní důvod, proč mohou „výpravy“ zaujmout i toho, kdo při pohledu na jakýkoli letopočet nebo jméno, které si vybaví v souvislosti s ohmatanými stránkami učebnice dějepisu, utíká sprintem pryč. Dobrý duch Bohumila Hrabala se vynořuje nejen na místech, která jsou s ním zeměpisně spjatá jako je Sadská u Nymburka nebo (v předchozí knize) Polná, ale především tam, kde jím autor napájí svůj vlastní autorský habitus. A tak mezi řádky hutného textu s názvem „Podzimní hovory s Rusalkou“, což je jinak exkurse do Vysoké u Příbrami, milované domoviny Antonína Dvořáka, převtělil Peňáz melodie jeho nejznámějších skladeb, zamotané okolnosti svatby s Annou Čermákovou i Dvořákovu hédonickou příchylnost k dobrému jídlu i pivu, a to do natolik ostrého tvaru, až z toho vzniká jakýsi minimalistický dokonale fungující literární mýtus. Možná proto se mu tak přesvědčivě píše i o legendárním mýtotvůrci Juliu Zeyerovi, a to nejen v souvislosti s jihočeskými Vodňany, ale i s jeho přítelkyní „na dálku“ maličkou Zdenkou Braunerovou. Jistě, autor si zde i na jiných místech vypomáhá léta tradovanými společenskými klípkami, možná i „drby“, ale ty fungují téměř pokaždé jako nezbytné dokořeňující ingredience, aniž by „přerážely“ vyváženou chuť hlavního chodu - netřeba se proto nad nimi z jakéhokoli důvodu pohoršovat.

Jiří Peňáz je vyznavačem, ba uctívačem střední Evropy - proto se nesmírně baví při vyhledávání místních i významových souřadnic mezi místopisnými „ohromnými maličkostmi“ na české

i moravské straně a těmi za bližšími i vzdálenějšími kopci u našich přímých sousedů. Této radosti z objevování čtenář dřív nebo později podlehne, byť se mu může na první pohled zdát, že si autor pedanticky libuje v pracně vyhledávaných margináliích. Jenže propojit v málo známém maďarském městečku Pápa navzájem uherského krále Štěpána I., hudebníka Iggyho Popa, spisovatele Petera Esterházyho a právě už zmiňovaného Bohumila Hrabala znamená vyprávět „velké“ i „malé“ dějiny v součinnosti přesně tak, jak si toho její identita žádá. Taky už vám začíná škubat v lýtkových svalech? Nebojte se. I kdyby se kooronavirové hranice hned tak neuvolnily, věřím, že inspirace, které můžeme z Peňázových výprav čerpat, fungují za jakéhokoli stavu - a je jedno, jestli se s ním vypravíme po stopách varšavského ghetta nebo „za humna“ na pražský Větrník.